УДК 378.147

ТРЕНІНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ

Богашко І. О., здобувачка вищої освіти
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

У сучасному освітньому середовищі підготовка майбутніх учителів-філологів потребує не тільки традиційного опанування теорії та методики, але й розвитку гнучких, соціально-комунікативних, рефлексивних компетентностей. У цьому контексті активне використання навчальних тренінгів як форми професійно-практичної підготовки стає дедалі актуальнішим. Моделювання спеціально створених тренінгових ситуацій дає можливість студентам не лише сприймати педагогічну теорію, а й безпосередньо входити у ролі педагога-філолога: удосконалювати власні професійно-педагогічні дії, закріплювати навички педагогічного спілкування, стимулювати саморозвиток, самовираження й самоствердження в майбутній професійній діяльності.

З огляду на сучасні виклики (зокрема цифровізацію, інклюзію, міжкультурну комунікацію), підготовка майбутніх учителів повинна бути спрямована на формування не лише фахових знань, а й широкої професійної компетентності – соціальної, комунікативної, рефлексивної. Це має особливе значення, оскільки їхня роль передбачає не лише викладання дисципліни (мови, літератури), але й розвиток комунікативної культури учнів, критичної читацької компетентності, міжособистісної взаємодії.

Навчальні тренінги створюють умови, коли студент-філолог може моделювати педагогічні ситуації (наприклад, робота з учнями, взаємодія з

батьками, організація дискусійної діяльності, робота з конфліктом у групі), замість пасивного сприйняття теоретичного матеріалу. Це сприяє формуванню активної позиції та педагогічної активності. Також актуальним є використання тренінгових компонентів у вищій педагогічній освіті. Тренінг дає змогу реалізувати необхідні умови розвитку професійного і особистісного самоусвідомлення.

Серед ключових особливостей навчальних тренінгів для філологів: розвиток умінь активного слухання, постановки питань, створення оптимального міжособистісного зв'язку; зв'язок між теоретичним знанням і практикою; спрямування на мотивацію, емоційну зрілість, самоосмислення та саморозкриття.

В процесі тренінгу майбутніх учителів-філологів доцільно передбачити такі завдання:

- формування умінь вербалізувати власні почуття, думки, ідеї;
- набуття особистісного професійного досвіду у рольовій взаємодії;
- перевірка дієвості теоретичного фахового підготування у тренінгових ситуаціях;
- переживання емоційної близькості та психологічної готовності до спілкування з учнями/батьками;
- усвідомлення власної професійної спроможності та готовності до педагогічної діяльності;
- спостереження за діями інших учасників тренінгу, аналіз і самооцінка власної готовності;
- руйнування рольових стереотипів і пошук оптимальної моделі професійних дій педагога-філолога;
- розвиток комунікативних умінь і компетентності в діловій взаємодії вчителя і учня, вчителя і батьків, між учнями.

Ці завдання залишаються релевантними, проте сучасні підходи доповнюють їх акцентом на цифрові середовища, співпрацю, міждисциплінарність [3].

Для успішного застосування тренінгів у підготовці майбутніх учителів-філологів слід враховувати: чітку структуру тренінгу, забезпечення активної участі студентів, створення атмосфери довіри; поетапність – від моделювання простих ситуацій до складніших (робота з групою, батьками, конфліктна ситуація, цифрове середовище); залучення методу рефлексії (після тренінгових вправ обов'язковим є аналіз, самооцінка, зворотній зв'язок); врахування індивідуальних особливостей студентів (мотивів, комунікативної готовності, рефлексивної культури); інтеграцію тренінгових елементів із загальною програмою підготовки; використання сучасних технологій (віртуальні середовища, онлайн-тренінги, цифрові платформи) як елементу тренінгового процесу.

Переваги та специфічні характеристики тренінгів у підготовці філологів [2]:

- перехід від пасивного сприйняття до активної професійної дії – студенти-філологи не просто слухають лекції, а самостійно апробують педагогічні ролі;

- закріплення досвіду педагогічного спілкування: робота в мікро-групах, моделювання взаємодій (учитель-учень, учитель-батьки) активізує комунікативну компетентність;

- формування саморозвитку, самовираження й самоствердження: через рефлексію, аналіз власних дій, порівняння з іншими;

- можливість адаптації під сучасні виклики: цифрова грамотність, дистанційне/гибридне навчання, міжкультурна комунікація.

Реалізація тренінгової діяльності можлива у кілька етапів:

Етап 1. Діагностика і мотивація. Перед початком тренінгу варто провести анкетування або вправи для з'ясування очікувань, мотивації, комунікативних навичок студентів.

Етап 2. Моделювання базових ситуацій. Наприклад, міні-урок, робота з учнями, складна ситуація (непрацездатна група, учень із особливими освітніми потребами), взаємодія з батьками. Студенти по черзі виконують роль учителя-філолога, інші – учні чи батьки.

Етап 3. Поглиблені ситуації із міждисциплінарною чи цифровою складовою. Наприклад, організація онлайн-дискусії з літератури, робота із цифровими платформами, моделювання міжкультурного уроку.

Етап 4. Рефлексія і зворотній зв'язок. Кожна сесія завершується обговоренням – що вдалось, що слід покращити; групова та індивідуальна рефлексія; відеозапис та самоаналіз (як варіант).

Етап 5. Інтеграція і перенесення досвіду. Студенти фіксують висновки, розробляють власні педагогічні моделі, заплануют, як застосовуватимуть набуті навички у практиці.

Етап 6. Моніторинг і самооцінка. Рекомендується після тренінгу провести оцінювання (наприклад опитування, рефлексивні записи) для вимірювання змін у комунікативних, рефлексивних, педагогічних уміннях.

Впровадження навчальних тренінгів у підготовку майбутніх учителів-філологів дає змогу очікувати такі результати: підвищення рівня професійної готовності студентів, вираженого в удосконаленні комунікативних, рефлексивних, педагогічних умінь; покращення зв'язку між теоретичною підготовкою і практичними педагогічними діями; розвиток у студентів активної, творчої позиції майбутнього педагога-філолога, здатного до саморозвитку, самовираження, професійної адаптації у контексті сучасних викликів (цифровізація, змінне середовище, міжкультурність); підвищення якості педагогічного спілкування майбутніх учителів із різними суб'єктами освітнього процесу (учнями, батьками,

колегами). В українському контексті актуальним є врахування реформ освітньої галузі, нових стандартів підготовки педагогів, а також цифрових платформ навчання [1].

Отже, застосування навчальних тренінгів у професійній підготовці майбутніх учителів-філологів не лише покращує засвоєння теоретичного матеріалу, а насамперед створює умови для особистісного та професійного становлення. Через моделювання педагогічних ситуацій, розвиток комунікативної та рефлексивної культури, активну участь студентів у власному професійному рості формується готовність до сучасної педагогічної діяльності. З урахуванням нових вимог (цифровий освітній простір, міжкультурність, адаптивність) роль тренінгових технологій лише зростатиме, що вимагає від педагогічних закладів і викладачів-тренерів відповідної методичної підготовки та ресурсного забезпечення.

Література :

1. Богашко О. Л. Модернізація освітньої системи як відповідь на нові запити світового ринку інтелектуальної праці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2018. Вип. 18. Ч. 1. С. 53–57. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/18_1_2018ua/13.pdf

2. Захаріна Т., Чернуха Н. Тренінг як ефективний метод практичної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом. Педагогічні науки*. 2024. Вип 3 (62). С. 5–10. DOI: https://doi.org/10.32689/maup.ped.2024.3.1

3. Ляшенко О., Спірін О., Литвинова С., Пінчук О., Овчарук О., Сухіх А. Концептуальні засади цифровізації освітнього середовища закладу загальної середньої освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2024. Т. 102. №4. С. 1–25. DOI: https://doi.org/10.33407/itlt.v102i4.5829